

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันอาทิตย์นะ วันนี้วันอาทิตย์ มันจะมีบวชพระ เราจะไปบวชพระ มีพระไปบวชองค์หนึ่ง การบวชพระ เห็นไหม เราเกิดมาในวัฏวน คนเราเกิดมาเกิดในวัฏฏะ หมุนไปในวัฏฏะไม่มีที่สิ้นสุด จิตนี้หยุดไม่เป็น หยุดไม่ได้ เราหยุดไม่ได้ มันต้องเวียนตายเวียนเกิดไปธรรมชาติของมันธรรมชาติของมันต้องเกิดต้องตายไปตลอด

พอเกิดตายไปตลอด ไอ้ตรงนี้ ไอ้ตรงเวียนตายเวียนเกิดมันต้องเวียนตายเวียนเกิดไป มันไม่มีโอกาส เห็นไหม เวลาเราหยุดเป็น เวลาเราบวชพระขึ้นมา ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ได้เริ่มต้นค้นหาตัวเอง เห็นไหม นั่นเป็นสมบัติของผู้ที่บวชนะ

แต่ผู้ที่ว่าจรรโลงศาสนา ในเรื่องของศาสนา เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ในเทวดาเขา เวลาเขาจะตายไปนะ เขาให้พรกัน เวลาเทวดาเขาจะตาย พอหมดอายุของเขา “หมดอายุให้จุติเป็นมนุษย์เกิด แล้วให้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา” เพราะพุทธศาสนานี้เป็นศาสนาที่ประเสริฐ เป็นศาสนาที่ว่าเราจะสร้างบุญกุศลขนาดไหนก็ได้ เห็นไหม นี่พบพระพุทธศาสนา

แล้วจิตนี้ เวลาเราพบพระพุทธศาสนา แล้วลูกของเรามาบวชมาจรรโลงพุทธศาสนา นั่นนะ บุญกุศลของพ่อแม่ได้ตรงนี้ ได้ตรงที่ว่าลูกเราไปจรรโลงศาสนา ศาสนานี้ ๕,๐๐๐ ปีนะ ถ้า ๕,๐๐๐ ปีนี้ ใครจะจรรโลงศาสนา

เหมือนกับเราสงวนรักษาของไว้ แล้วใครมาประสบพบเห็นสิ่งนั้นได้ใช้ เหมือนเรารักษาบ่อน้ำไว้ เห็นไหม บ่อน้ำนี้ใสสะอาด แล้วใครหิวกระหายน้ำมา ได้กินน้ำในบ่อนั้น คนที่กินน้ำบ่อนั้นเขาจะมีความสุขของเขามาก แล้วเขาจะมีความพอใจมาก อันนี้ก็เหมือนกัน เรื่องของศาสนาธรรมคำสั่งสอนมันละเอียดอ่อนจนเราไม่สามารถจะเข้าถึงได้ จนไม่มีใครสามารถจะพูดได้

เวลาพระพุทธเรื่องอริยสัจ ๔ ความทุกข์ อริยสัจ ๔ มีพระมาจากเมืองนอกนะ เขาบอกว่า “เวลาฝรั่งมาถาม เขาไม่ถามเรื่องประเพณีวัฒนธรรมเลย เขาจะถามเรื่องวิธีการประพฤติปฏิบัติ ทำอย่างไร จะทำอย่างไรให้เข้าถึงธรรมให้ได้”

นี่ก็เหมือนกัน เข้าถึงธรรมได้ มันต้องใจเข้าถึงธรรมก่อน ถ้าเข้าถึงธรรม คำที่เป็น อริยสัจในหัวใจ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา” มันดับในหัวใจ มันจะรู้ในหัวใจของมันนะ แล้ววิธีการคนจะถึงตรงนั้นได้ เหมือนคนกินข้าว ถ้าเรากินข้าว เราจะอิมข้าวด้วยวิธีการใด เราต้องรู้วิธีการกินข้าว เราถึงอิมข้าวได้

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าใจมันสัมผัสกับสิ่งนั้น มันต้องสัมผัส มันต้องรู้วิธีการของมัน ถ้ารู้วิธีการ เห็นไหม นี่คนจรจรโลงศาสนา จรรโลงศาสนาอย่างนี้ไง เวลาสื่อบอกเขา เวลาสอนเขาๆ วิธีการที่จะเข้าถึงศาสนา

ในการจรรโลงศาสนา เราจรรโลงศาสนาเพื่ออะไร เพื่อตัวเราเอง เห็นไหม เพื่อตัวเราเองก่อน คนเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วจะเป็นที่พึ่งให้คนอื่นได้ ถ้าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนไม่ได้ เห็นไหม เวลา มันหมุนเวียนไป โลกมันหมุนไป มันมีความหมุนเวียนไป มันมีแรงเหวี่ยงของมัน มันหมุนออกไป

ใจก็เหมือนกัน เวลามันหมุนออกไป มันคิดร้อยแปดประสา มันนั้นนะ มันหยุดของมันไม่ได้ เห็นไหม มันหมุนเวียนออกไปไม่ได้ เรากร้อนของเรา ถ้าเราร้อนของเรา เห็นไหม เราพึ่งตัวเราเองได้ก่อน ถ้าเราพึ่งตัวเราเองได้ เราหยุดตัวเราเองได้ก่อน

หยุดตัวเองได้เพื่ออะไร เพื่อจะให้มีการกระทำ เห็นไหม หยุดตัวเองได้ พระพุทธเจ้าไปเรียนกับอาจารย์ดาบสนั่นก็หยุดตัวเองได้ หยุดตัวเองได้ชั่วคราว พอหยุดตัวเองได้ปั๊บ มันเกิดเป็นสมาบัติขึ้นมา สมาบัตินั้นมันไม่มีพลังงานขับเคลื่อนมันไปอีก นั่นคือสัมมาสมาธิ นั่นคือสมาธิที่ว่ามันเป็นฉานสมาบัติ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิบัติเป็นสัมมาสมาธิอีกชั้นหนึ่ง สัมมาสมาธิคือ กำหนดลมหายใจเข้าออก ลมหายใจเข้าออกนี่อานาปานสติ ทำความสงบของใจเข้ามา ใจมันหยุดนิ่งขึ้นมา มันไม่ส่งกระแสออกไป ฉานโลกีย์ ฉานนี้ พวกฉานมันจะส่งออกไป มันมีพลังงานขับเคลื่อนออกไปข้างนอก

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา มันจะหยุดเข้ามาภายใน แล้วหยุดเข้ามาภายใน นี่หยุดเป็น เห็นใหม่ พอหยุดตัวเองได้ ตัวเองมีความร่มเย็น จากที่มันเหวี่ยงไปในกระแสของโลกตลอดไป มันเหวี่ยงไปประสาของมัน แต่มันหยุดของมันขึ้นมา มันจะมีพลังงานขนาดไหน พลังงานของมัน ขึ้นมา ยกขึ้นวิปัสสนาได้

ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาได้ เราสามารถจะแกะปลดเปลื้องกิเลสออกไปจากใจเลยนะ มันต้องแกะ ปลดเปลื้องกิเลสออกไปจากใจ มันถึงจะหลุดออกไปจากใจ แต่ความสงบของใจมันสงบไว้เฉยๆ สิ่งที่สงบของใจขึ้นมา มันก็มีความสุขพอสมควร แต่ความสุขพอสมควรนั้น มันเจริญแล้วเสื่อมไป เห็นใหม่ มันเป็นกุปกรรม สิ่งที่มีการเจริญขึ้นมา สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา “ธรรมทั้งหลายมีความ เกิดขึ้นเป็นธรรมดา มันต้องเสื่อมสลายเป็นธรรมดาของมันโดยธรรมชาติของมัน”

แต่สิ่งที่ขณะที่มันเจริญขึ้นมา เราจะทำประโยชน์กับมันขึ้นมาได้อย่างไร? ประโยชน์ในการวิปัสสนา เห็นใหม่ ประโยชน์ในการพิจารณาสติปัญญา ๔ ขึ้นมาเพื่อ..

นั่นนะตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ ถ้าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ มันวิธีการเรื่องของปัญญานะ ถ้าใช้ของปัญญา ขึ้นของปัญญามันจะแยกแยะ มันจะกว้างขวางมาก มันจะเริ่มค้นวิธีการว่าเราจะแยก ขนาดไหนแล้วแต่ประสาของเรา เราจะปลดเปลื้อง พยายามขุดคุ้ย ค้นคว้าของเรา เพื่อให้ใจนี้มัน ฉลาดขึ้นมา

ใจมันเชื่อโดยกิเลสมันปกคลุม เห็นใหม่ เราว่าเราไม่เชื่อนะ ทุกคนพูดนะว่าเราเกิดมาต้อง ตาย แต่คนเกิดมาก็ต้องตายไปพร้อมกับความทุกข์ ทำไมมันปล่อยวางไม่ได้? ถ้ามันปล่อยวางได้ มันจะปล่อยวางสิ่งนี้ สิ่งที่ว่ามันจะตายก่อนตาย

ตาย.. กิเลสมันตาย แต่จิตมันไม่เคยตาย จิตนี้ไม่ตาย กิเลสมันจะตายจากหัวใจออกไป ถ้า กิเลสมันจะตายจากหัวใจออกไป มันต้องมีปัญญารธรรมเข้าไปชำระปหานมัน สิ่งที่เป็นปหานชำระ กิเลสออกไปจากใจ นั่นคือวิธีการที่เราจะเข้ามาฝึกฝนตนเอง นี่จรรโลงศาสนา ตนเป็นที่พึ่งแห่ง ตนได้ ถ้าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ คนอื่นจะพึ่งเราได้ ถ้าพึ่งเราได้ ศาสนามันเจริญสืบต่อไป

นี่บุญกุศลเกิดจากตรงนี้ ตรงที่เราสร้างบุญกุศลกัน สร้างความรู้แจ้งขึ้นมาในหัวใจ สร้าง ความเข้าใจในหัวใจ เห็นใหม่ หัวใจจะมีความสุขก่อน มีความสุขว่า ความทุกข์ไม่ต้องพูดกันนะ ถ้าความทุกข์เรา เวลาเราปรับทุกข์กัน เราจะมีทุกข์ ทุกคนจะมีความทุกข์มาก มีแต่คำว่าแค่

หยุดไม่เป็น แต่มันต้องสืบทอดไปตลอดเวลา อันนี้ก็เป็นความทุกข์แล้ว หยุดไม่ได้ หยุดไม่ได้เลย เราต้องจรโลงชีวิตของเราตลอดไป ชีวิตนี้มันต้องหมุนสืบทอดไป ถ้ามันหยุดเมื่อไหร่ก็คือตาย

แต่พอว่าตายคือว่าจบสิ้น คือว่าพ้นภาระ เห็นไหม คนตายหมดเวรหมดกรรมไปแล้ว หมดเวรหมดกรรมในชาติปัจจุบันนี้ แต่จิตนี้ไม่เคยหมดเวรหมดกรรม เพราะจิตดวงนี้มันมีวิชา มันมีพลังงานของมันขับเคลื่อนไป มันต้องไปแสวงภพชาติของมันไปตลอดไป แล้วมันก็ต้องหมุนเวียนอย่างนี้ตลอดไป หมุนไปตลอด มันทุกข์ยากไปตลอด แล้วเวลาทุกข์ยากขึ้นมา มันทำไมทำให้เราเบื่อหน่าย แต่เราก็ปลดเปลื้องไม่ได้

แล้ววิธีการจะปลดเปลื้องได้ มันต้องทำวิธีการแบบนี้ ศีล สมาธิ ปัญญา ถึงจะปลดเปลื้องใจของเราออกจากกิเลสได้ ถ้าปลดเปลื้องใจของเราออกจากกิเลสได้ เราถึงว่ามีคุณค่า มีคุณค่าที่ว่าเราเกิดพบพุทธศาสนา ศาสนานี้ประเสริฐที่สุด

เราพบพระพุทธศาสนา แล้วศาสนาก็อยู่เก๋ๆ เงินๆ อย่างนั้น เห็นไหม ศาสนามีคุณค่าของเขา มีความร่มเย็นเป็นสุขของเขา ธรรมะมีอยู่โดยเหลือโลก แต่เราเข้าไม่ถึง เราไม่เข้าใจว่าสิ่งเราเป็นอย่างไร มันต้องเริ่มจากความทำความเข้าใจจากการศึกษา ศึกษาเพื่อให้เข้าใจขึ้นมา แล้วเราพยายามพลิกแพลงเข้ามา

ศึกษานี้เป็นสมบัติยืม เรายืมของเขามา เราไปผ่านมาจากธนาคาร เงินเต็มธนาคารเลยแต่ไม่ใช่เงินของเรา เราเห็นแล้วเราก็มีความ โอ้อโฮ.. นั่นเงินๆ นี่ก็เหมือนกัน ศึกษาธรรมะคือว่าธรรมะเรารู้แล้ว เราเข้าใจแล้ว เราเข้าใจนั่นเป็นความเข้าใจ เห็นไหม แต่ความเข้าใจมันเป็นความเข้าใจที่ว่าเป็นสมบัติยืมมา แล้วต้นทุนเราเกิดจากไหน?

ต้นทุนเกิดจากการทำความสงบของใจ เกิดจากการเพียรขึ้นมา เกิดจากการพยายามหยุดใจให้ได้ ถ้าหยุดใจได้ มันเริ่มหยุดของเราได้ มันสิ่งเป็นไปได้ มันสิ่งที่เป็นคือว่าโลกนี้มันหมุนเวียนไป มันเป็นไปไม่ได้ เราไม่มีอำนาจวาสนา พุทธเรื่องการหลุดพ้นมันเรื่องสุดวิสัย

แล้วเวลาหัวใจมันติดข้อง มันสุดวิสัยไหม? หัวใจมันติดข้อง มันติดข้องอยู่ในหัวใจ มันทุกข์ยากอยู่ในหัวใจ ทำไมมันไม่สุดวิสัยล่ะ? สิ่งนี้มันต้องสุดวิสัยสิ มันต้องเข้ามาถึงหัวใจของเราไม่ได้ ทำไมมันอยู่ในหัวใจของเรา? มันอยู่กับเราตลอดไป แล้วถ้ามันปลดเปลื้อง มันต้องปลดเปลื้องไปได้

“สิ่งใดมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา”

แต่! แต่วิธีการดับธรรมดา มันดับโดยธรรมชาติของมัน เห็นไหม เวลาทุกข์ยากขนาดไหน มันก็ผ่อนคลาย มันผ่อนคลาย มันอยู่ของมันอย่างนั้น ทรงชีวิตของเราไปอย่างนั้น มีความสุขพอสมควรแก่ว่าใครทำคุณงามความดีมา ใครสร้างบุญกุศลมา มันจะมีความสุขของมันอยู่ตลอด มีความสุขของมันพอสมควรแก่สถานะของเขา ใครสร้างความทุกข์ยากความชั่วมา ความทุกข์อันนั้นมันต้องอยู่ในหัวใจ มันเผาผลาญอยู่ตลอดไป

ความสุขความทุกข์อันนี้มันพอให้เราดำรงเป็นไป ความดำรงเป็นไป ถ้าเราเข้าใจสิ่งนั้น สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งทีเครื่องอาศัยเราก็จะอาศัยมันไป แต่สิ่งใดที่มันเป็นสมบัติของเราจริงที่มันเป็นสิ่งที่สุดปรารถนาของเรา ที่ว่ามันมีโอกาสทำตอนนี้ ตายแล้วไม่มีโอกาสนะ ตายแล้วก็แล้วกันไป ต้องไปเจอสถานะใหม่ พอเจอสถานะใหม่ ไปเจอสิ่งแวดล้อมใหม่ ไปเจอที่ใหม่ ความคิดเป็นความคิดใหม่ แต่ฐานพลังงานของความคิดคืออันเดิม จิตคือความรู้เฉยๆ เราคลื่นลมหายใจลิ กลั่นลมหายใจไว้ เวลาเรารู้สึก นั่นคือตัวจิตของเรา

แต่สถานะใหม่คือว่าเราเกิดในสถานะไหน เราเกิดในเทวดา ในอินทร์ ในพรหม เห็นไหม เราจะมีความสุข เราจะเพลินตลอดไป เกิดในนรกอเวจี เราจะมีความทุกข์ยากอยู่ตลอดไป เมื่อไหร่ มันจะพ้นจากทุกข์นี้ไปหนอ เกิดเป็นมนุษย์อีกมันก็เกิดเป็นอย่างนี้ เกิดเป็นที่ว่าเราเกิดมาแล้ว ถ้ามันเกิดในที่ว่าไม่มีศาสนา เห็นไหม

ในการอดอาหารเรา เราอดอาหารเพื่อเร่งความเพียรของเรา เราอดอาหารเพื่อเร่งความเพียรกัน ในแอฟริกาเขาอดอาหารจนตาย เขาอดเพื่ออะไร อดอาหารเหมือนกันแต่ความหมายก็ต่างกัน เห็นไหม พุทธศาสนามันต่างกันตรงนี้ ตรงที่ว่าเราอดอาหารขึ้นมา เรากินมาก เรานอนมาก แล้วมันพุดถึงภavanaไม่ได้ เราผ่อนคลายเพื่อความเบาของเรา มันเป็นอุบายวิธีการ เราผ่อนอาหาร ผ่อนเพื่อให้หัวใจมันอิสระ ให้มันคล่องตัวขึ้นมา ไม่ใช่อดด้วยว่าวิธีการอดอาหารนั้นมันจะเป็นคุณประโยชน์กับเรา มันเป็นอุบายวิธีการ

เหมือนกับที่เราปฏิบัติกันอยู่ เราไม่ได้ผลเพราะอะไร เพราะเราไม่มีอุบายวิธีการพลิกแพลงของเรา เราทำของเราสักแต่ทำไปวันหนึ่งๆ เห็นไหม แล้วมันก็แผ่นเสียงตรอง เวลามันนั่งไปบ๊ีบ มันก็ลงร่อง มันก็หลับไปอย่างนั้น เวลานั่งลงร่องไปมันก็หลับไป จิตมันก็หลับไป ก็ไปตกภวังค์ไป ตกภวังค์ไปมันก็ทำอยู่อย่างนั้นทุกวัน มันไม่มีวิธีการ เห็นไหม วิธีการคือว่าอดนอนผ่อน

อาหารขึ้นมา หรือว่าเราเร่งความเพียรขึ้นไป เราจะไม่นอน เราจะนั่งตลอดไป เราจะพยายามเดิน จงกรมขึ้นมาเพื่อจะให้สติสัมปชัญญะมันพร้อมเพรียงขึ้นมา

นี่มันต้องแก้ไข วิธีการแก้ไข แก้ไขขึ้นมาเพราะกิเลสมันอยู่กับเรา มันยากๆ ตรงนี้ ยาก ตรงที่ว่าเหมือนเชื้อโรคมันอยู่ในตัวเรา เราต้องฉีดยาเข้าไปเพื่อกำจัดเชื้อโรคของเราขึ้นมา เพื่อให้เชื้อโรคนั้นหายไปจากร่างกายของเรา

อันนี้ก็เหมือนกัน มันเกิดพร้อมกับความคิดของเราขึ้นมา ความคิดอะไรขึ้นมาๆ มันจะมี ส่วนแบ่งของมันตลอดไป มันมีส่วนแบ่งของมัน ความเห็นของมันอยู่ตลอดไป พอความเห็นของมัน มันจะดึงให้เราไปกับในความเห็นของมัน

อันนี้ทำให้ที่ว่าปฏิบัติยาก ยากตรงนี้ไง อวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา มันเกิดพร้อมกับใจ แล้วเราจะชำระมัน ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมา มันไม่น่าจะรู้ได้ เพราะมัน อยู่ในหัวใจของเรา แล้วมันทำอะไรในหัวใจของเรา?

เวลาเราค้นขึ้นมา เราเถาขึ้นมา เราเถาถึงตัวเรา แล้วมันถึงใจไหม? มันได้ไม่ถึงใจ ใจนี่ก็ เหมือนกัน เวลาความคิดขึ้นมา ขันธ์มันไปคลุมใจอยู่ เห็นไหม ขันธ์ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ์ ขันธ์ เป็นความคิด อารมณ์มันจรมา มันหมุนเวียนมา มันคิดมา มันเกิดดับเกิดดับตลอดไป มันคิดมาจาก ไหน? เวลาดับมันดับไปไหน? มันเกิดดับแค่นั้นนะ

มันถึงต้องทำความสงบของใจเข้าไป เพื่อจะจับขันธ์ตัวนี้ได้ไง จับขันธ์ได้ ขันธ์นี้เกิดดับ เกิดดับเพราะอะไร เพราะความไม่รู้จริงของเราเกิดดับไปกับมัน พอใจกับมัน เวลาสิ่งใดเกิดขึ้นมา เห็นไหม เวลาที่มีความพอใจขึ้นมา สัญญามันเกิดก่อน พอใจขึ้นมาคิดตามมันไป พอคิดตามไป มัน เป็นไปความเห็นของมันแล้ว มันไม่เป็นอิสระเข้ามา

ถ้ามันสงบตัวเข้ามา สิ่งนี้เกิดขึ้นมันจับทัน มันจับทันนะอันนี้อะไร? คิดนี้อะไรเป็นตัวเริ่ม คิดก่อน? พอเริ่มคิดก่อนมันก็จับตัวนี้ขึ้นมาละ อันนี้ทำไมความคิดมันมีพลังอำนาจเหนือเรา ถึงได้ ดึงความเห็นของเราออกไป?

นั่นนะวิปัสสนาย้อนกลับเข้ามา เห็นไหม ถ้าพลังงานมันพอนะ มันจะว่าสิ่งนี้มันเป็น ธรรมดาของมัน แต่ไอ้พวกพลังงานที่ว่าเราผลอ สติเราไม่พอ กำลังเราไม่พอ มันก็หมุนไป ถ้า

กำลังมันพอ มันทันมันก็หยุด พอมันหยุดขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา.. มันจะเริ่มปล่อยวางสิ่งนี้ไป

เรากับความคิดมันคนละอัน แต่เดิมความคิดเป็นเรา แต่พอวิปัสสนาไป ความคิดกับเราไม่ใช่อันเดียวกัน มันเกิดดับขึ้นมา เห็นโทษของมันในการเกิดดับ ถ้ามันเกิดขึ้นมาเกิดดี เราต้องเร่งความเพียรของเรา พยายามสร้างสมคุณงามความดี นั่นคือปัญญา

เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา มันจะแยกแยะใคร่ครวญเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ตัดรอนออกไป จนปลดปล่อยออกไปจากใจ เห็นไหม กิเลสออกจากใจออกไปอย่างนี้ ออกไปจากว่าติดพันกับจิตนี้แยกออกจากกัน พอแยกออกจากกัน กิเลสที่มันประสานอยู่มันจะปล่อยวาง มันจะหลุดออกไปๆ พอหลุดออกไป นี่ปลดปล่อยใจ เห็นไหม นั่นนะปัจจุตัง รู้จำเพาะใจดวงนั้น ใจดวงนั้น ประเสริฐ หยุดใจดวงนั้นเป็น ใจดวงนั้นประเสริฐขึ้นมา

การบวชขึ้นมา เราจะบวชขึ้นมาเพื่อศึกษา ศึกษาในเรื่องหัวใจของเรา ศึกษาในคือปริยัติก่อน เราพยายามศึกษาคำราเข้ามา ศึกษาตามครูบาอาจารย์สั่งสอน แล้วปฏิบัติเข้ามา เห็นไหม เป็นปฏิเวธขึ้นมา

พ่อแม่ก็ได้บุญ ๑๖ กับนะ บวชลูกขึ้นมาได้บุญ ๑๖ กับเพราะอะไร เพราะลูกมันจรโลงศาสนา จะมากจะน้อยแล้วแต่อำนาจา จรรโลงศาสนาไป นั่นเป็นบุญกุศลของเรา เพราะลูกของเราเป็นญาติกับศาสนาแล้ว ลูกเราบวช สายเลือดเราบวชในศาสนาพุทธ เป็นสากยบุตรตั้งแต่บวชออกมา เป็นลูกของพระพุทธเจ้า เป็นลูกของกษัตริย์ขึ้นมา ทำตนเพื่อปฏิบัติตัวของเราขึ้นมาเป็นประโยชน์ของเราตลอดไปถ้าทำได้

ถ้าทำไม่ได้ก็ศึกษาเพื่อเป็นคนดีไป เพื่อจากคนดีเป็นคนสุกขึ้นมา เป็นบัณฑิตขึ้นมาเพื่อเป็นการจรโลงศาสนา วิธีการต่างๆ จะรู้วิธีการต่างๆ รู้เรื่องพระ เรื่องของความเป็นไปของศาสนา เอวัง